

Ивана Иванковић¹

НАРКОКРИМИНАЛ КАО ОБЛИК УГРОЖАВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак

Наркокриминал представља један од најраширенијих и најопаснијих облика организованог криминала у Републици Србији, и као такав озбиљно угрожава националну безбедност. Циљ истраживања је да се анализирају механизми кроз које наркокриминал утиче на унутрашњу и спољну стабилност државе. Основна претпоставка је да геостратешки положај Србије на Балканској рути представља један од кључних фактора који омогућава развој наркокриминала и његову повезаност са политичким, економским и безбедносним структурама. Додатно истраживачко питање односи се на институционалне механизме државе и њихов успех у супротстављању наркокриминалу. Ово питање остаје отворено за даља емпиријска истраживања. У истраживању су примењене аналитичко-дескриптивна метода, компаративна анализа домаћих и међународних извора и анализа званичних статистичких података МУП-а и Канцеларије Уједињених нација за дрогу и криминал. Тежиште рада је на идентификацији најзаступљенијих облика наркокриминала, канала кријумчарења и потреба за усвајањем институционалних механизма за борбу против наркокриминала. Резултати показују да Србија, као транзитна земља на Балканској рути, има висок ризик од деловања наркокартела и да је овај феномен тесно повезан са корупцијом, прањем новца и инфилтрацијом криминала у државне структуре. Заплећене количине дрога и број процесуираних лица континуирано расту, док систем превенције и рехабилитације још увек није довољно развијен. Наркокриминал представља озбиљну, системску и дугорочну претњу безбедности Републике Србије. Његово ефикасно сузбијање захтева интегрисани приступ, који обједињује правосудне, полицијске, образовне и здравствене мере, уз јачање међународне сарадње и координације унутрашњих институција.

Кључне речи: *Балканска рута, безбедност, угрожавање, наркокриминал, организовани криминал.*

¹ Факултет безбедности, Универзитет у Београду, Србија, ivana.ivankovic@uzzpro.gov.rs

УВОД

Наркокриминал представља један од најзначајнијих безбедносних изазова савременог друштва, а Република Србија није изузета од овог глобалног проблема. Злоупотреба и кријумчарење опојних дрога имају дубок и разноврстан утицај на безбедност, здравље, социјални поредак и економски развој земље, док се последице осећају како на појединачном, тако и на друштвеном нивоу.

Илегална производња и трговина наркотицима тесно су повезане са развојем организованог криминала, корупцијом и другим облицима противправних активности, као што су трговина оружјем, људима и праће новца. У државама са слабијим институцијама и недовољно утврђеном владавином права, наркокриминал може озбиљно угрозити развој и стабилност друштва.

Све већа доступност опојних средстава, посебно међу младима, показује да је наркоманија дубоко укореењен социјални и здравствени проблем. Последице злоупотребе дрога погађају не само кориснике, већ и њихове породице, локалне заједнице и економију, а често доводе и до других видова криминала, попут крађа, превара и проституције.

Глобализација и развој међународне трговине омогућили су лакши пренос дрога преко граница, што подстиче ширеење илегалних мрежа и продубљује међународну безбедносну кризу. Упркос бројним мерама превенције, лечеења зависности и сузбијања трговине дрогом, наркокриминал и даље остаје један од најозбиљнијих изазова за националну и међународну безбедност.

Предмет рада је анализа наркокриминала као специфичног облика организованог криминала који угрожава безбедност Републике Србије – како унутрашњу, тако и спољну. Циљ рада је да се испитају облици, узроци, последице и механизми деловања наркокриминала у Србији, као и да се предложи мере за унапређење националних стратегија борбе против овог феномена, са акцентом на превенцију, рехабилитацију, законску регулативу и међународну сарадњу.

Основно истраживачко питање овог рада гласи: На који начин наркокриминал угрожава безбедност Републике Србије и који фактори највише доприносе његовом развоју? Полазећи од овог питања, истраживање се заснива на хипотези која полази од претпоставке да геостратешки положај Србије на Балканској рути представља кључни фактор који омогућава развој и ширеење наркокриминалних мрежа и тиме значајно угрожава националну безбедност. Додатно, рад истражује улогу институционалних механизма у борби против наркокриминала, али без формулисања засебне хипотезе, те овај аспект представља дескриптивни део анализе.

ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛ И ЊЕГОВЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Организовани криминал, заједно са корупцијом и тероризмом, спада међу најозбиљније невојне претње савременој држави, јер подрива основе демократског уређења и настоји да успостави парадржавну структуру која делује супротно цивилном друштву и владавини права (Pavišić i sar., 2006). У научној литератури постоји велики број дефиниција овог феномена, што указује на његову комплексност, динамичност и недостатак јединственог научног приступа његовом проучавању (Janković & Janković, 2014). Управо ова разноликост дефиниција намеће потребу за дубљим и систематским анализама које би расветлиле стратегије организованих криминалних мрежа, њихове методе рада и утицај на државне и приватне секторе. Организовани криминал се, у најширем смислу, може описати као континуирана, рационално планирана и економски мотивисана криминална делатност више лица, усмерена ка стицању профита или моћи, која остварује дугорочне негативне последице по друштвени, политички и економски систем (Kovačević i sar., 2024; Campana & Giovannetti, 2025).

Многи аутори истичу да је економска димензија кључна за разумевање организованог криминала, јер је основни циљ ових група акумулација капитала кроз незаконите активности (Zabyelina, 2023). Игњатовић организовани криминал дефинише као имовински криминалитет који се испољава кроз континуиране привредне активности сталне криминалне организације која користи насиље и корупцију. У ужем смислу, он наглашава четири основна елемента: постојање структуриране криминалне организације са јасном поделом послова, организовање економских активности ради профита, употребу насиља или претњи и коруптивне везе са државним структурама ради обезбеђивања имунитета (Ignjatović, 1998). Слично томе, Камбовски наглашава да је организовани криминал обележен колективном одговорношћу, рационалном организацијом, поделом задатака и планирањем с циљем максимизације профита и минимизације ризика (Kambovski, 2009). Бошковић додаје да савремене криминалне организације функционишу по моделу привредних субјеката – са јасном хијерархијом, дисциплином, нормама понашања и коруптивним везама са политичким, државним и финансијским структурама (Bošković, 2002). Мршевић истиче да организовани криминал делује као „пословно предузеће” утемељено у политичко-економским условима друштва, ослањајући се на лидерство, дисциплину, сарадњу и стратешко планирање, док његове активности не могу опстати без барем пасивног одобравања или непажње органа правне силе (Mršević, 1993).

Савремене криминалне групе додатно усавршавају своје деловање коришћењем нових технологија, сајбер-платформи и финансијских инструмената, чиме прикривају незаконите токове и маскирају активности у оквиру легалне привреде (Calderon et al., 2022). На међународном нивоу, Уједињене нације организовани криминал описују као комплексну активност коју спроводе групе лица ради остваривања нелегалне добити на штету друштва (Mršević, 1993; UNODC, 2025). Европска унија (ЕУ) је 2025. године утврдила нове приоритете у борби против организованог криминала, који обухватају разбијање најопаснијих криминалних мрежа, борбу против сајбер-криминала и трговине људима, као и супротстављање економским и еколошким облицима криминала (Council of the European Union, 2025). ЕУ је такође идентификовала једанаест карактеристика организованог криминала, међу којима су кључне: учешће више од две особе, трајност активности, подела улога и извршење тежих кривичних дела, уз додатне елементе као што су међународно деловање, употреба насиља, корупција и тежња за профитом (Bošković, 2003). Конвенција УН против транснационалног организованог криминала (2000) дефинише организовану групу као најмање три особе које постоје одређено време и делују ради извршења тежих кривичних дела ради материјалне добити, без неопходних строго утврђених улога или континуитета чланства (United Nations, 2000). На основу свих наведених дефиниција може се уочити да организовани криминал у ужем смислу почива на четири кључна елемента: трајна организација, рационално вођење ради профита, употреба силе или претњи и корупција ради стицања повлашћеног положаја (Albanese, 2000).

У том контексту, наркокриминалитет представља један од најрепрезентативнијих и најзначајнијих облика организованог криминала. Трговина дрогама испуњава све елементе организованог криминала у ужем смислу: подразумева сложене, хијерархијски уређене структуре које делују на међународном нивоу, и које остварују огромне профите и функционишу кроз различите фазе производње, транспорта, дистрибуције и прања новца. Ове групе користе насиље за заштиту тржишта и елиминацију конкуренције, корупцију како би осигурале пролазност кријумчарских рута и избегле кривично гоњење, као и инфилтрацију у легалну економију ради прикривања илегалних прихода (Konstantinović i sar., 2012; Europol, 2025).

У складу са савременим европским и међународним анализама, трговина дрогом се сврстава међу најопасније активности организованог криминала, јер директно утиче на безбедност грађана, подрива економску стабилност и нарушава поверење у институције (Council of the European Union, 2025; Europol, 2025). Према најновијим истраживањима, организовани криминал – укључујући наркокриминал – представља континуирану и

систематску криминалну активност усмерену на остваривање финансијске или материјалне користи, при чему криминалне групе користе насиље, корупцију и различите облике принуде ради опстанка и ширења својих активности (Albanese, 2021; UNODC, 2025). Због тога наркокриминалитет не само да припада категорији организованог криминала, већ представља његов највидљивији, најпрофитабилнији и друштвено најштетнији облик, дубоко укорјењен у транснационалним криминалним мрежама и тесно повезан са корупцијом, прањем новца и другим озбиљним облицима криминалитета.

ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Организовани криминал представља једну од најозбиљнијих претњи безбедности савремене државе, јер подрива темеље владавине права, нарушава интегритет институција и угрожава економску стабилност друштва (Ђукић, 2016). Овај феномен обухвата широк спектар криминалних активности које су систематски организоване, финансијски исплативе и усмерене на дугорочни опстанак криминалних група. Иако ниједна држава није потпуно отпорна на организовани криминал, поједине транзиционе земље, међу којима је и Србија, посебно су осетљиве на његове последице, због слабости институција, недовољне правне сигурности и високог степена корупције (Europol, 2021).

Правни оквир за борбу против организованог криминала у Србији формално је постављен 2001. године, увођењем овог појма у Законик о кривичном поступку. Међутим, стручњаци упозоравају да је криминално умрежавање започело много раније – још крајем осамдесетих година прошлог века, док су ратови деведесетих година створили нове канале и механизме за развој организованог криминала (Bjelajac, 2008). У том периоду појавила се снажна спона између политике, рата и криминала, што је довело до стварања паралелних структура моћи које су деловале изван домета државних органа.

Кривични законик Србије дефинише организовани криминалитет кроз кривично дело „удруживање ради вршења кривичног дела” (Krivični zakonik, 2024, чл. 346). Посебно је важно нагласити да је и само постојање криминалне групе, без обзира на реализацију конкретних радњи, довољно да се сматра завршеним кривичним делом (Krivični zakonik, 2024). Овај приступ указује на настојање законодавца да сузбије криминал још у његовој иницијалној фази, пре него што се реализују конкретне последице.

Историјски подаци показују да је у Србији већ 2009. године регистровано 27 криминалних група са 213 чланова. Већина је била усмерена на трговину наркотицима, док су друге деловале у сфери финансијских малверзација,

злоупотребе јавних ресурса, па чак и у области здравства и осигурања (Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, 2010). Иако се број група током времена мењао, суштина њиховог деловања остала је иста – максимизирање профита уз минималан ризик кроз корупцију и инфилтрацију у институције.

Новија истраживања показују да се организовани криминал у Србији није смањио, већ да је еволуирао у сложеније форме, укључујући сајбер криминал, прање новца и корупцију на високом нивоу (Stošić & Janković, 2022; UNODC, 2020). Извештај Процена претње од тешког и организованог криминала, Министарства унутрашњих послова Србије, потврђује да на територији земље делује најмање 12 активних криминалних група, са снажним финансијским капацитетом и јасним међународним везама. Најчешће активности обухватају трговину наркотицима, кријумчарење миграната, финансијске преваре и злоупотребу дигиталних технологија (Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, 2023).

Према Глобалном индексу организованог криминала 2023, Србија је рангирана као трећа земља у Европи по утицају организованог криминала. Овај индекс указује да Србија игра значајну улогу у трговини људима, дрогом и оружјем, и да представља важну тачку транзита у регионалним и глобалним криминалним мрежама (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023).

Посебно је важно истаћи и економску димензију организованог криминала. Савремене студије показују да криминалне групе све чешће користе легалне привредне токове ради прања новца и прикривања својих активности. Ово доводи до испреплетаности економског и организованог криминала, што значајно угрожава конкурентност и стабилност тржишта (Jakovljević, 2024). Осим тога, корупција као пратилац организованог криминала, подрива јавне институције и смањује поверење грађана у државне органе.

Борба против организованог криминала у Србији у великој мери зависи и од међународне сарадње. Савремени облици криминала имају транснационални карактер, па су потребни механизми заједничког деловања у оквиру Интерпола, Европола и регионалних иницијатива. Како истичу Ђурђевић, Радовић и Никач, ефикасна размена информација и заједничке полицијске акције представљају неопходан предуслов за сузбијање овог феномена (Ђурђевић, Radović & Nikač, 2025).

Посебно забрињавајући аспект организованог криминала у Србији остаје трговина људима. Србија је истовремено земља порекла, транзита и делимично одредиште жртава. Економска несигурност, миграциони притисци и географски положај чине је подложном овом облику криминала. Како истиче Тотић, трговина људима остаје један од најпрофитабилнијих и најорга-

низованијих видова криминала, који се све чешће повезује и са другим облицима, попут сајбер криминала и фалсификовања докумената (Totić, 2025).

Сумирано, организовани криминал у Србији данас поприма све израженије међународне димензије. Његове главне карактеристике су: умрежавање домаћих и страних група, глобализација криминалних тржишта, увођење савремених технологија у криминалне активности и дубока повезаност са политичким и економским структурама (Đukić, 2016; Europol, 2021). Ове тенденције јасно указују на потребу систематичније међународне сарадње, као и унапређење националних институционалних механизма у Србији. Само интегралним приступом који обједињује правосуђе, полицију, финансијске институције и међународне партнере могуће је делотворно сузбити утицај организованог криминала у Србији.

НАРКОКРИМИНАЛ

Злоупотреба дрога представља проблем у пуном смислу те речи савременог друштва и међународне заједнице у целини, који је подједнако погодио све земље света. Као облик организованог криминала, ова појава озбиљно угрожава достигнућа људске цивилизације. Последице су бројне – од уништених живота зависника и разорених породица, до деградације друштвених заједница. Посебну забринутост изазива све већа употреба дрога међу младима, док се профит од њихове илегалне производње и трговине често користи за финансирање тероризма и других тешких облика криминала (Nikaš & Leštanin, 2024). Наркокриминал је једна од најстаријих и најпрофитабилнијих форми организованог криминала, а његов утицај далеко превазилази оквире класичног кривичног права. Он истовремено представља криминалноправни, безбедносни, економски и јавноздравствени изазов, јер комбинује огроман профит за криминалне организације са катастрофалним последицама по људе и државе (UNODC, 2023; Europol, 2021).

Иако су опојне дроге вековима биле присутне у различитим културама, савремени облик наркокриминала развија се у 20. веку, нарочито након што су међународне конвенције почеле да регулишу њихову производњу и дистрибуцију. Период после 1970-их, познат као „рат против дрога”, који су предводиле САД, није смањио производњу и потрошњу, већ је довео до милитаризације трговине и стварања моћних наркокартела (Bewley-Taylor, 2012). Данас овај криминални сектор функционише као глобална индустрија – производња је концентрисана у регионима попут Анда (кокаин), Златног полумесеца и Златног троугла (хероин), док су Европа и Северна Америка

највећа тржишта потрошње (Paoli et al., 2009; EMCDDA & Europol, 2022).

Према најновијем извештају Канцеларије Уједињених нација за дрогу и криминал, више од 296 милиона људи широм света користило је неку врсту дроге у 2021. години, што је пораст од 23% у односу на претходну деценију (UNODC, 2023). Најчешће коришћена дрога је канабис (219 милиона корисника), док кокаин бележи историјски ниво производње од преко 2.300 тона. Опијати остају најсмртоноснији сегмент, уз драматичну кризу фентанила у Северној Америци (CDC, 2022). Глобално тржиште наркотика процењује се на 500–600 милијарди долара годишње, што га сврстава међу најпрофитабилније нелегалне индустрије (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023). Профити остварени трговином дрога користе се за прање новца, корупцију, финансирање оружаних група и инфилтрацију у легалне пословне токове (Basra & Neumann, 2020). Ово указује да наркокриминал није изолован феномен, већ дубоко повезан са другим облицима транснационалног криминала.

Последице наркокриминала мере се не само кроз криминалне радње, већ и кроз јавноздравствене проблеме. Према подацима Светске здравствене организације, употреба дрога повезана је са више од 600.000 смртних исхода годишње, при чему предозирања и заразне болести попут ХИВ-а и хепатитиса Ц имају посебно висок утицај (WHO, 2021). На социјалном нивоу, трговина дрогом подстиче насиље, повећава криминал и подрива друштвену кохезију (Babor et al., 2018).

Савремени изазови у области наркокриминала добијају све сложеније форме и попримају глобалне димензије. Један од највећих проблема представља појава нових психоактивних супстанци, којих је до сада идентификовано више од 1.200, а које се често појављују брже него што законодавни системи успевају да их регулишу (EMCDDA, 2023). Паралелно са тим, развој дигиталних технологија довео је до процвата илегалне трговине дрогама преко Мрачне мреже (the Dark Web), где се трансакције врше анонимно и уз помоћ криптовалута, што значајно отежава праћење и контролу овог тржишта (Décary-Héту & Giommoni, 2017; Aldridge & Décary-Héту, 2016). Посебно алармантан феномен представља фентанилска криза, која већ годинама доминира у Северној Америци, изазивајући драматичан пораст смртности услед предозирања, а све више се шири и на европско тржиште (Ciccarone, 2021). Додатно, наркокриминалне мреже постају све интернационалније, па данас бележимо интензивну сарадњу јужноамеричких картела са криминалним групама у Европи и Азији, што значајно повећава глобални домет и утицај овог феномена (Europol, 2023).

Различите врсте опојних дрога представљају специфичне трендове и изазове у оквиру глобалног наркокриминала, при чему се свака категорија супстанци издваја по својој производњи, тржишним каналима и друштвено-економским последицама. Канабис је најзаступљенија илегална дрога у свету, са више од 219 милиона корисника, а производи се на свим континентима, уз све израженији тренд локалне производње унутар потрошачких земаља. Иако је легализација у одређеним државама, попут Канаде, Уругваја и делова САД, донела одређене помаке, црно тржиште није нестало, већ је попримило нове облике и трансформисало се у зависности од регулативе и потражње (UNODC, 2023; EMCDDA, 2022; Hall & Weier, 2020). Истраживања указују да легализација може утицати на цену и доступност канабиса, али не доводи до потпуног елиминисања нелегалног тржишта (Farrelly et al., 2023; Song, 2019). За разлику од канабиса, кокаин остаје производ концентрисан на Јужну Америку, где је 2021. године произведено више од 2.300 тона – највиши ниво у историји. Ова дрога доминира европским тржиштем, које се, одмах након Северне Америке, издваја као кључна дестинација, са све већим бројем заплена у атлантским лукама и повећањем производње од 35% у односу на претходну годину (UNODC, 2023; Europol, 2023; CBS News, 2023). Опијати, пре свега хероин, традиционално потичу из региона Златног полумесеца и Златног троугла, али је у последњој деценији њихова доминација значајно нарушена ширењем синтетичких опиоида попут фентанила, који могу бити и до педесет пута јачи од класичног хероина. Ови деривати су главни узрок епидемије предозирања у Северној Америци, а студије показују да су синтетички опиоиди данас скоро двоструко чешће повезани са смртима од предозирања у поређењу са природним или полусинтетичким опиоидима (Ciccarone, 2021; Volkow & Blanco, 2020).

Све већу улогу у глобалном наркокриминалу добијају и синтетичке дроге и нове психоактивне супстанце. Амфетамини, метамфетамин и метилендиоксиметамфетамин (MDMA) се производе у илегалним лабораторијама, нарочито у ЕУ (Холандија и Белгија), одакле се дистрибуирају на међународно тржиште (EMCDDA & Europol, 2022). Са више од 1.200 идентификованих психоактивних супстанци, брзина њиховог појављивања често превазилази могућности правног система да адекватно реагује, што представља значајан изазов за контролу и сузбијање овог феномена (EMCDDA, 2023; EUDA, 2025). Укупно, различите врсте опојних дрога не само да показују специфичне производне и трговинске карактеристике, већ и различите друштвене, економске и здравствене последице.

Наркокриминал је динамичан и глобализован феномен, који се развија у складу са променама у друштву, технологији и економији. Док тради-

ционалне дроге, попут кокаина и хероина, и даље доминирају, појава нових психоактивних супстанци, дигитализација трговине и глобално повезивање криминалних група стварају додатне изазове. Овај феномен захтева интегрисан и мултидисциплинарни приступ који комбинује мере кривичног права, јавног здравља, социјалне политике и међународне сарадње.

НАРКОКРИМИНАЛ КАО ОБЛИК УГРОЖАВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Србија је усвојила све релевантне међународне конвенције у борби против злоупотребе дрога, укључујући оне Уједињених нација и Европске уније. Национално законодавство је усклађено са међународним стандардима, укључујући Закон о психоактивним контролисаним супстанцама, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Кривични законик и Законик о кривичном поступку. Истовремено, Стратегија за превенцију злоупотребе дрога и Акциони план за имплементацију Стратегије, наглашавају вишесекторски приступ и међународну сарадњу (Nikač & Leštanin, 2024). У Републици Србији, кривична дела у вези са опојним дрогама регулисана су двадесеттрећом главом Кривичног законика РС, у групи кривичних дела против здравља људи (Pavlović, 2012). Прецизирано је неколико кључних облика кривичних дела (Krivični zakonik, 2024):

- Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246) – подразумева неовлашћену производњу, прераду, продају или преношење супстанци или препарата који се проглашавају за опојне дроге;
- Неовлашћено држање опојних дрога (чл. 246а) – односи се на држање малих количина дрога за личну употребу, са заштитом здравља људи као основним објектом;
- Омогућавање уживања опојних дрога (чл. 247) – укључује давање или стављање на располагање просторије ради уживања дроге трећим лицима.

Кључне институције у борби против наркокриминала укључују Министарство унутрашњих послова, Тужилаштво за организовани криминал, Специјализоване судове, као и владине агенције, попут Канцеларије за борбу против дрога. Полиција, посебно кроз Службу за борбу против организованог криминала и Службу за борбу против наркотика, игра централну улогу у спровођењу закона и сарадњи са међународним партнерима (Nikač & Leštanin, 2024).

Никач и Лештанин спровели су анализу десетогодишњег периода, од 2013. до 2022. године, фокусирајући се на девет кључних аспеката наркокриминала у Србији, који обухватају број пријављених и осуђених починилаца, њихову старосну структуру, типове кривичних дела према пријавама и пресудама, количине и врсте заплених опојних дрога, као и примењене кривичне санкције за одрасле и образовне мере за малолетнике. Подаци показују раст пријављених случајева наркокриминала, с посебним порастом између 2017. и 2019. године, док се судска пракса у многим случајевима не слаже с иницијалним квалификацијама полиције, што доводи до пребацивања тежих дела у мање озбиљна (нпр. са неовлашћене производње и промета на неовлашћено држање дрога). Најчешће кривично дело је било неовлашћено држање дрога, док су мањи удео имале неовлашћена производња и промет, као и омогућавање уживања дроге. Међу осуђеним починиоцима малолетници су имали релативно висок удео, а полицијске активности фокусиране на запленту дрога пружају важан извор обавештајних података, али не доприносе довољно откривању организованих криминалних структура. Заплењене количине и врсте дрога показују континуирану присутност и шверц хероина, кокаина и синтетичких дрога, док санкције према одраслима и образовне мере према малолетницима илуструју реактивни карактер система (Nikač & Leštanin, 2024).

Кријумчарење и илегална трговина дрогом представљају једну од најпрофитабилнијих активности организованог криминала. Криминалне групе континуирано унапређују методе шверца и нелегалне дистрибуције, прилагођавајући своје деловање променама тржишта и мерама државне контроле (Amidžić, 2013; Kovačević, Nikolić & Mak, 2024). Балканска рута се издваја као један од кључних канала за транспорт наркотика који повезује производна подручја Јужне Америке и Блиског истока са потрошачким тржиштима западне Европе. Због свог геостратешког положаја, Србија има централну улогу у овом систему, функционишући као важна транзитна и логистичка тачка кроз коју пролази значајан део дроге намењене западноевропским земљама (Dostić, 2012). Главни ток Балканске руте започиње у Истанбулу, пролази кроз Бугарску и Србију, а затим се усмерава ка Аустрији и другим државама западне Европе. Поред примарног правца, формиране су и алтернативне трасе које воде преко Грчке, Северне Македоније, територије Косова, као и морским путем преко Јадранског мора до Италије (Sretović i sar., 2016). Хероин се најчешће транспортује из правца Турске, преко Бугарске у Србију, одакле се највећи део шаље ка тржиштима западне Европе, док мање количине остају у земљи ради локалне дистрибуције. Кокаин углавном стиже из Јужне Америке преко Шпаније, Италије и Грчке, док су синтетички наркотици пореклом пре-

тежно из Холандије. У последњим годинама примећен је пораст броја илегалних лабораторија за производњу синтетичких дрога у Србији, што указује на постепену трансформацију њене улоге – од искључиво транзитне, ка делимично производној земљи (Lakićević, 2018). Достић као најкритичније тачке за улазак хероина у Србију издваја граничне прелазе Градина, Вршка Чука (Бугарска-Србија), и Ђенерал Јанковић (Косово-Србија), који представљају кључна чворишта за даљи транспорт дроге ка Београду, Мађарској, Црној Гори и Италији (Dostić, 2012). Према подацима УН, количина хероина која пролази балканском рутом стално је у порасту и износи око 150 тона годишње (Вјеговић, 2022). Осим хероина, ове мреже користе се и за кријумчање кокаина, синтетичких дрога, оружја и људи, што доводи до стварања сложене транснационалне криминалне инфраструктуре (Sretović i sar., 2016).

У контексту међународне борбе против трговине наркотицима, Србија би могла да има водећу улогу у развоју сарадње између балканских земаља и Русије, с обзиром на то да се управо на подручју Косова и Метохије укрштају две кључне руте – кокаинска из Латинске Америке и хероинска из Авганистана. Бјеговић истиче да овај простор представља једно од најкритичнијих чворишта у југоисточној Европи – килограм хероина на Косову вреди око 10.000 евра, док на тржишту Европске уније достиже цену од око 150.000 евра (Вјеговић, 2022).

Наркокриминал на Балкану не представља само безбедносни проблем, већ и озбиљну претњу политичкој и економској стабилности. Огромна финансијска моћ наркокриминалних група користи се за утицај на државне институције, регулацију локалних тржишта и продор у легалне привредне секторе, чиме се подрива владавина права и економска конкурентност (Dragišić, 2013; Đukić, 2016).

Како истиче Драгишић, у државама са slabим институцијама организовани криминал постаје озбиљна безбедносна претња, јер кроз корупцију преузима контролу над кључним привредним секторима, легализује незаконито стечен капитал и спречава институционално јачање државе (Dragišić, 2013). Оваква спона између криминалних структура и појединаца из државне администрације омогућава избегавање кривичне одговорности, благе или условне казне, као и заштиту од истрага (Đukić, 2016).

Ђукић (2016) даље наглашава повезаност криминалних организација са бившим и активним припадницима безбедносних служби, који користе своја оперативна знања, као и обуку и опрему стечену током оружаних конфликата, ради пружања логистичке подршке, заштите или елиминације конкуренције у криминалним круговима. Екстреман пример последица такве симбиозе између организованог криминала и политичких структура пред-

ставља атентат на премијера Зорана Ђинђића 2003. године, који је показао колико дубоко криминал може угрожити институционалну стабилност државе (Fatić, 2005).

Наркокриминал истовремено подрива економску и финансијску безбедност земље кроз прање новца, сиву економију и утају пореза, што изазива буџетске губитке, политичку нестабилност и социјалне тензије (Fatić, 2005). Ницовић указује да се овај феномен додатно компликује због повезаности са другим облицима криминала – од проституције, превара и разбојништва, до фалсификовања новца – као и због организованих напора да се у криминалне активности увуку малолетници. Истовремено, наркокланови користе финансијску моћ за корумпирање политичара, полиције и медија, те за стварање глобалних мрежа које координишу илегалну производњу и промет наркотика (Nicović, 1996).

Све наведено потврђује да је наркокриминал унутрашњи, неоружани, али изузетно озбиљан облик угрожавања националне безбедности. Он представља претњу не само правној држави и демократији, већ и међународној стабилности. Стога Пикарели наглашава да се борба против организованог и наркокриминала не сме посматрати искључиво као питање националне безбедности, већ и као приоритет заштите људске и међународне безбедности у целини (Piccarelli, 2008).

Наркокриминал изазива дугорочне негативне ефекте у три кључне димензије (Mijalković, 2009):

- Људска димензија – кршење људских права и виктимизација жртава наркокриминала, укључујући малолетнике који постају нови потрошачи дроге;
- Економска димензија – сива економија, прање новца и утаја пореза утичу на државне финансије, социјалну сигурност и привредну стабилност;
- Безбедносна димензија – инфилтрација криминала у политички систем, угрожавање владавине права и демократије, као и међународне позиције земље.

На спољнополитичком плану, наркокриминал има потенцијал да озбиљно угрози међународни положај и кредибилитет државе. Његово ширење може индиректно довести до дезинтеграције државних структура и отежати процес приступања међународним организацијама и институцијама. Истовремено, држава може бити изложена различитим облицима политичких и економских санкција, као и интервенцијама међународне заједнице или великих сила, што угрожава њен суверенитет и територијални интегритет. У

случајевима када влада не показује спремност или способност да се ефикасно супротстави наркокриминалу, међународна заједница може реаговати осудом и губитком поверења, што додатно компликује спољнополитичке односе. Последице по националну безбедност у том контексту идентичне су ефектима политичких и економских притисака, јер слабљење институционалне стабилности чини државу рањивијом и мање отпорном на спољне утицаје (Savić, 2000).

Унутрашњи ефекти наркокриминала у Србији су вишеслојни и продиру у све сфере друштва и државе. Он нарушава економску стабилност, подрива институције и повезује се са другим облицима криминала, укључујући политички и терористички. Инфилтрација криминала у политику доводи до корупције, урушавања демократских вредности и неповерења грађана у власт. Последице се огледају у прању новца, утаји пореза и слабљењу буџета, што утиче на социјалне и безбедносне фондове. Присуство страних криминалних група и мигрантских мрежа подстиче ксенофобију и нестабилност, док корупција постаје средство утицаја на политичке одлуке. Недостатак правне сигурности одвраћа инвеститоре, а држава троши значајна средства на сузбијање криминала и помоћ жртвама. Наркокриминал такође разара породицу и угрожава људска права, а ограничена ефикасност међународних институција додатно отежава борбу против њега. Владавина права, независно судство и некорумпирана власт остају кључни предуслови за његово сузбијање (Ђukić, 2010). На крају, може се рећи да наркокриминал не само да омета демократски развој, већ директно дестабилизује привреду и успорава привредни, технолошки и друштвени развој.

Ефикасна борба против наркокриминала захтева снажну међународну сарадњу. Србија је активна у регионалним и међународним иницијативама, укључујући сарадњу са ЕУРОПОЛ-ом и другим партнерима, како би се сузбио прекогранични наркокриминал. Никач и Лештанин сугеришу потребу за хармонизацијом правних решења у складу са судском праксом и ЕУ стандардима. Такође, истичу значај јачања друштвене реакције, укључујући образовне и превентивне мере, како би се смањила потражња за дрогама и подржали зависници у процесу рехабилитације (Nikač & Leštanin, 2024).

ЗАКЉУЧАК

Организовани наркокриминал представља један од најтежих изазова савременог друштва, јер дубоко нарушава владавину права, институционалну стабилност, економију и здравље становништва. У Републици Србији овај

феномен има посебну тежину због геостратешког положаја земље на балканској рути, као и ограничених капацитета институција у спречавању илегалне трговине дрогама. Наркокриминал није само криминалноправни, већ и политички, економски и социјални проблем. Он се испољава кроз праће новца, корупцију, утицај на државне структуре и ширење зависности, што у целини подрива националну безбедност и друштвену стабилност. Због тога је неопходан свеобухватан приступ, који комбинује репресивне и превентивне мере – јачање полиције, тужилаштва и судства, као и системску едукацију младих, подршку зависницима и активну сарадњу институција и заједнице. Посебан значај има развој „социјално-превентивне полиције”, примена савремених информатичких технологија у анализи криминалних трендова и јачање међународне сарадње са организацијама као што су Европол, Интерпол и Уједињене нације. Само таквим интегрисаним приступом могуће је смањити деловање наркокриминала и заштитити безбедност државе и грађана. Закључно, борба против наркокриминала мора бити континуирана, координисана и усмерена како на сузбијање починилаца, тако и на отклањање друштвених узрока који омогућавају развој овог феномена. Владавина права, независне институције и друштвена одговорност представљају кључ за очување националне безбедности и дугорочни развој Републике Србије.

Сагледавајући резултате истраживања, може се јасно уочити да наркокриминал представља комплексну и дугорочну претњу националној безбедности Републике Србије. Основно истраживачко питање – на који начин наркокриминал угрожава безбедност државе и који фактори највише доприносе његовом развоју – у овом раду је проблематизовано кроз анализу безбедносних, економских и институционалних последица овог феномена. Прва хипотеза, која полази од претпоставке да геостратешки положај Србије на Балканској рути представља један од кључних фактора који омогућава развој и ширење наркокриминала, у потпуности је потврђена. Истраживање показује да Србија, као транзитна земља на једном од најзначајнијих канала кријумчарења дрога ка Европи, остаје изложена деловању домаћих и међународних криминалних структура. Сложена мрежа токова дроге, финансијских ресурса и контаката са страним криминалним групама, додатно повећава ризик по стабилност државе.

Истраживање потврђује да наркокриминал не нарушава само правну сигурност, већ озбиљно утиче на економску стабилност, јавно здравље и поверење грађана у институције. Управо због тога, борба против наркокриминала не може бити заснована искључиво на репресивним мерама, већ захтева свеобухватан, интегрисан и дугорочан приступ. Посебно је важно нагласити да ефикасна превенција представља један од кључних елемената успешне

борбе против наркокриминала. Превентивне мере, системска едукација младих, афирмација здравих стилова живота и јачање локалних заједница значајно умањују ризике који доводе до експанзије наркотржишта. Подједнако важно је и активно укључивање цивилног сектора, школа, здравствених установа, удружења и медија, који кроз партнерски однос са државним институцијама могу допринети стварању ефикаснијег и одрживијег система отпора наркокриминалу. Сарадња цивилног сектора са државним органима, у комбинацији са међусекторском координацијом и ангажовањем локалних заједница, представља темељ за изградњу функционалног и превентивно оријентисаног система безбедности. Само на тај начин могуће је створити услове за дугорочно смањење ризика, јачање институционалне стабилности и унапређење безбедности Републике Србије.

Што се тиче институционалних механизма у борби против наркокриминала, рад указује на одређене изазове у деловању полиције, тужилаштва и судства, укључујући проблеме у координацији и недовољно усклађену судску праксу. Међутим, систематска емпиријска анализа ефикасности ових институција захтева посебно истраживање, са детаљним статистичким и компаративним подацима, што превазилази обим овог рада. Стога овај аспект остаје као препорука за будућа истраживања.

Будућа истраживања би требало да се фокусирају на детаљну емпиријску анализу ефикасности институционалних механизма у борби против наркокриминала, укључујући: статистичку анализу стопе успешности истрага и осуђивања; евалуацију координације између различитих органа; процену кадровских и техничких капацитета; компаративну анализу која би обухватала и друге земље региона, као и анализу утицаја корупције на институционалну ефикасност.

Ivana Ivanković¹

DRUG-RELATED CRIME AS A FORM OF SECURITY THREAT TO THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract

Drug-related crime represents one of the most widespread and dangerous forms of organized criminal activity in the Republic of Serbia and, as such, poses a serious threat to national security. The aim of this research is to examine the mechanisms through which drug-related crime affects the internal and external stability of the state. The central postulate is that Serbia's geostrategic position along the Balkan Route is one of the key factors enabling the expansion of drug-related crime and its linkages with political, economic, and security structures. An additional research question concerns the effectiveness of the state's institutional mechanisms in countering drug-related crime – an issue that remains open for further empirical investigation. The study employs analytical-descriptive methods, comparative analysis of domestic and international sources, and an examination of official statistical data from the Ministry of the Interior and the United Nations Office on Drugs and Crime. The paper focuses on identifying the most prevalent forms of drug-related crime, major smuggling channels, and the need to strengthen institutional mechanisms aimed at combating this phenomenon. The findings indicate that Serbia, as a transit country on the Balkan Route, faces a heightened risk of narco-cartel activity and that this phenomenon is closely intertwined with corruption, money laundering, and the infiltration of criminal networks into state institutions. The quantities of seized narcotics and the number of prosecuted individuals have steadily increased, while the prevention and rehabilitation system remains insufficiently developed. Drug-related crime constitutes a serious, systemic, and long-term threat to the security of the Republic of Serbia. Its effective suppression requires an integrated approach combining judicial, law-enforcement, educational, and public-health measures, alongside strengthened international cooperation and enhanced coordination among domestic institutions.

Keywords: *Balkan Route, security, threat, drug-related crime, organized crime.*

¹ Faculty of Security Studies, University of Belgrade, Belgrade, Serbia, ivana.ivankovic@uzzpro.gov.rs

INTRODUCTION

Drug-related crime constitutes one of the most significant security challenges faced by contemporary societies, and the Republic of Serbia is no exception to this global phenomenon. The abuse and trafficking of narcotics exert profound and multifaceted effects on national security, public health, social order, and economic development, with consequences that are reflected at both the individual and societal levels.

The illegal production and distribution of narcotics are closely linked to the expansion of organized crime, corruption, and other unlawful activities, such as arms trafficking, human trafficking, and money laundering. In states with weak institutions and insufficiently established rule of law, drug-related crime can severely undermine societal development and stability.

The increasing availability of illicit substances, particularly among young people, demonstrates that drug addiction has become a deeply rooted social and public health problem. The consequences of drug abuse affect not only the users themselves but also their families, local communities, and the broader economy, and frequently lead to additional forms of criminal behavior, including theft, fraud, and prostitution.

Globalization and the intensification of international trade have facilitated the easier movement of drugs across borders, thereby enabling the expansion of illicit networks and deepening the international security crisis. Despite numerous measures related to prevention, addiction treatment, and the suppression of drug trafficking, drug-related crime remains one of the most pressing challenges for both national and international security.

The subject of this paper is the analysis of drug-related crime as a specific form of organized crime that threatens the security of the Republic of Serbia, both internally and externally. The aim is to examine the forms, causes, consequences, and operational mechanisms of drug-related crime in Serbia, as well as to propose measures for improving national strategies for combating this phenomenon, with particular emphasis on prevention, rehabilitation, legislation, and international cooperation.

The central research question of this paper is: In what ways does drug-related crime threaten the security of the Republic of Serbia, and which factors most significantly contribute to its development? Based on this question, the study proceeds from the hypothesis that Serbia's geostrategic position along the Balkan Route represents a key factor enabling the development and expansion of narco-criminal networks, thereby posing a substantial threat to national security. Additionally, the paper examines the role of institutional mechanisms in combating

drug-related crime; however, because no separate hypothesis is formulated for this component, it constitutes a descriptive part of the analysis.

ORGANIZED CRIME AND ITS CHARACTERISTICS

Organized crime, together with corruption and terrorism, represents one of the most serious non-military threats to the modern state, as it undermines the foundations of democratic governance and seeks to establish a para-state structure operating in opposition to civil society and the rule of law (Pavišić et al., 2006). The scientific literature contains a broad spectrum of definitions of this phenomenon, reflecting its complexity, fluidity, and the absence of a unified scholarly framework for its study (Janković & Janković, 2014). This plurality of definitions underscores the need for more comprehensive and systematic analyses aimed at clarifying the strategies of organized criminal networks, their operational methods, and their influence on both state institutions and the private sector. In the broadest sense, organized crime can be described as continuous, rationally planned, and economically motivated criminal activity carried out by multiple actors, directed toward the acquisition of profit or power, and producing long-term adverse consequences for the social, political, and economic system (Kovačević et al., 2024; Campana & Giovannetti, 2025).

Many scholars highlight the central economic dimension of organized crime, emphasizing that the primary objective of such groups is the accumulation of capital through illicit activities (Zabyelina, 2023). Ignjatović defines organized crime as property-oriented criminality manifested through continuous economic activities undertaken by a permanent criminal organization that relies on violence and corruption. More narrowly, he identifies four essential elements: the existence of a structured criminal organization with a clear division of labor; the organization of economic activities for profit; the use of violence or threats; and corrupt ties with state structures to secure immunity (Ignjatović, 1998). Similarly, Kambovski underlines that organized crime is characterized by collective responsibility, rational organization, task specialization, and planning aimed at maximizing profit and minimizing risk (Kambovski, 2009). Bošković further argues that contemporary criminal organizations operate according to the model of economic enterprises, with clearly defined hierarchies, internal discipline, normative rules of conduct, and corrupt connections to political, governmental, and financial structures (Bošković, 2002). Mršević adds that organized crime functions as a “business enterprise” embedded within the political and economic conditions of society, relying on leadership, discipline, cooperation, and strategic planning, and that its

activities cannot persist without at least passive approval or neglect by the authorities tasked with enforcing the law (Mršević, 1993).

Contemporary criminal groups further enhance their operations through the use of new technologies, cyber-platforms, and sophisticated financial instruments, which enable them to conceal illicit financial flows and disguise their activities within the legal economy (Calderon et al., 2022). At the international level, the United Nations describes organized crime as a complex set of activities conducted by groups of individuals for the purpose of generating illegal profit at the expense of society (Mršević, 1993; UNODC, 2025). In 2025, the European Union (EU) established new priorities in combating organized crime, including the dismantling of the most dangerous criminal networks, countering cybercrime and human trafficking, and addressing economic and environmental forms of criminality (Council of the European Union, 2025). The EU has also identified eleven characteristics of organized crime, of which the most significant are: participation of more than two individuals, continuity of activities, division of roles, and the commission of serious criminal offenses, alongside additional elements such as international scope, use of violence, corruption, and profit-oriented motives (Bošković, 2003). The UN Convention against Transnational Organized Crime (2000) defines an organized criminal group as at least three persons who exist for a certain period of time and act with the aim of committing serious criminal offenses for material gain, without the requirement of rigid internal roles or continuous membership (United Nations, 2000). Based on the definitions presented, organized crime in the narrow sense rests on four core elements: durable organizational structure, rational profit-driven management, the use of force or threats, and corruption aimed at securing privileged positions (Albanese, 2000).

In this context, drug-related crime represents one of the most representative and significant forms of organized criminal activity. Drug trafficking embodies all the essential elements of organized crime in the narrow sense: it involves complex, hierarchically structured organizations operating at the international level; it generates substantial profits; and it functions through multiple phases of production, transportation, distribution, and money laundering. These groups rely on violence to protect market share and eliminate competitors, corruption to ensure the security of smuggling routes and avoid prosecution, and infiltration into the legal economy to conceal illicit revenues (Konstantinović et al., 2012; Europol, 2025).

In line with current European and international assessments, drug trafficking is classified among the most dangerous activities of organized crime, as it directly affects citizens' security, undermines economic stability, and erodes trust in public institutions (Council of the European Union, 2025; Europol, 2025). According to

the latest research, organized crime, including drug-related crime, constitutes continuous and systematic criminal activity aimed at securing financial or material benefit, whereby criminal groups employ violence, corruption, and various forms of coercion to survive and expand their operations (Albanese, 2021; UNODC, 2025). For this reason, drug-related crime not only belongs to the category of organized crime but also represents its most visible, most profitable, and socially most harmful form, deeply embedded in transnational criminal networks and closely linked to corruption, money laundering, and other serious forms of criminality.

ORGANISED CRIME IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Organised crime represents one of the most serious threats to the security of the modern state, as it undermines the foundations of the rule of law, compromises the integrity of institutions, and endangers the economic stability of society (Đukić, 2016). This phenomenon encompasses a wide spectrum of criminal activities that are systematically organised, financially lucrative, and aimed at ensuring the long-term survival of criminal groups. Although no state is entirely immune to organised crime, certain transitional countries, including Serbia, are particularly vulnerable to its consequences due to institutional weaknesses, insufficient legal certainty, and high levels of corruption (Europol, 2021).

The formal legal framework for combating organised crime in Serbia was established in 2001, when the concept was introduced into the Criminal Procedure Code. However, experts emphasise that criminal networking in the country had begun much earlier – already in the late 1980s – while the wars of the 1990s created new channels and mechanisms for the expansion of organised criminal structures (Bjelajac, 2008). During this period, a strong nexus among politics, war, and criminal activity emerged, leading to the creation of parallel power structures operating beyond the reach of state institutions.

The Criminal Code of Serbia defines organised crime through the offence of “association for the purpose of committing criminal acts” (Krivični zakonik, 2024, Art. 346). It is particularly important to note that the mere existence of a criminal group, regardless of whether specific unlawful acts have been carried out, is sufficient for the offence to be considered complete (Krivični zakonik, 2024). This legislative approach reflects the intent of the lawmaker to suppress criminal activity at its earliest stages, before concrete consequences occur.

Historical data indicate that, already in 2009, 27 criminal groups with 213 members were identified in Serbia. Most were involved in drug trafficking, while others operated in the fields of financial fraud, misuse of public resources, and

even health care and insurance (Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, 2010). Although the number of groups has fluctuated over time, the essence of their activities has remained the same: maximising profit with minimal risk through corruption and infiltration into institutions.

Recent research shows that organised crime in Serbia has not diminished but has instead evolved into more sophisticated forms, including cybercrime, money laundering, and high-level corruption (Stošić & Janković, 2022; UNODC, 2020). The Ministry of Interior's Serious and Organised Crime Threat Assessment confirms that at least 12 active criminal groups currently operate in Serbia, characterised by strong financial capacity and clearly established international connections. Their most frequent activities include drug trafficking, migrant smuggling, financial fraud, and the abuse of digital technologies (Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, 2023).

According to the Global Organized Crime Index 2023, Serbia ranks as the third most affected country in Europe in terms of organised crime. The index highlights Serbia's significant role in human trafficking, drug and arms smuggling, and its position as a key transit point within regional and global criminal networks (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023).

The economic dimension of organised crime is also of particular importance. Contemporary studies indicate that criminal groups increasingly exploit legal economic channels to launder money and conceal their activities. This results in a growing interconnection between economic and organised crime, which substantially undermines market competitiveness and stability (Jakovljević, 2024). Moreover, corruption, an inherent component of organised crime, erodes public institutions and diminishes citizens' trust in state authorities.

The fight against organised crime in Serbia largely depends on international cooperation. Contemporary forms of crime are inherently transnational, which necessitates joint mechanisms of action within INTERPOL, EUROPOL, and various regional initiatives. As emphasised by Đurđević, Radović, and Nikač, effective information exchange and coordinated police operations constitute essential prerequisites for suppressing this phenomenon (Đurđević, Radović & Nikač, 2025).

A particularly alarming aspect of organised crime in Serbia remains human trafficking. Serbia functions simultaneously as a country of origin, transit, and, to some extent, destination for victims. Economic insecurity, migratory pressures, and geographic position make it especially susceptible to this form of criminal activity. As Totić notes, human trafficking continues to be one of the most profitable and most highly organised criminal activities, increasingly linked to other forms such as cybercrime and document forgery (Totić, 2025).

In sum, organised crime in Serbia is acquiring increasingly pronounced international dimensions. Its key characteristics include the networking of domestic and foreign groups, the globalisation of criminal markets, the integration of modern technologies into criminal activities, and deep connections with political and economic structures (Đukić, 2016; Europol, 2021). These tendencies clearly indicate the need for more systematic international cooperation, as well as the strengthening of national institutional mechanisms in Serbia. Only through an integrated approach that encompasses the judiciary, police, financial institutions, and international partners is it possible to effectively curb the influence of organised crime in the Republic of Serbia.

DRUG-RELATED CRIME

Drug abuse represents a problem in the fullest sense of the word for contemporary society and the international community as a whole, affecting all countries worldwide to an equal extent. As a form of organised crime, this phenomenon seriously jeopardises the achievements of human civilisation. Its consequences are numerous – from the destruction of the lives of individuals struggling with addiction and the breakdown of families to the degradation of entire communities. Particularly concerning is the increasing use of drugs among young people, while the profits generated from their illegal production and trafficking are often used to finance terrorism and other serious forms of criminal activity (Nikač & Leštanin, 2024). Drug-related crime is one of the oldest and most profitable forms of organised criminality, and its impact extends far beyond the boundaries of classical criminal law. It simultaneously constitutes a criminal-legal, security, economic, and public health challenge, combining enormous profits for criminal organisations with devastating consequences for individuals and states (UNODC, 2023; Europol, 2021).

Although psychoactive substances have been present in various cultures for centuries, the modern form of drug-related crime emerged in the twentieth century, particularly after international conventions began regulating their production and distribution. The period following the 1970s, known as the “War on Drugs”, led by the United States, did not reduce production or consumption; instead, it resulted in the militarisation of the drug trade and the emergence of powerful drug cartels (Bewley-Taylor, 2012). Today, this criminal sector operates as a global industry: production is concentrated in regions such as the Andes (cocaine), the Golden Crescent and the Golden Triangle (heroin), while Europe and North America constitute the largest consumer markets (Paoli et al., 2009; EMCDDA & Europol, 2022).

According to the most recent report of the United Nations Office on Drugs and Crime, more than 296 million people worldwide used some type of illicit drug in 2021, representing a 23% increase compared to the previous decade (UNODC, 2023). Cannabis remains the most widely used drug (219 million users), while cocaine has reached a historic production level of over 2,300 tonnes. Opiates continue to be the most lethal category, with the fentanyl crisis in North America reaching unprecedented proportions (CDC, 2022). The global drug market is estimated at USD 500–600 billion annually, placing it among the most profitable illegal industries (Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2023). Profits generated from drug trafficking are used for money laundering, corruption, financing armed groups, and infiltrating legitimate economic flows (Basra & Neumann, 2020). This demonstrates that drug-related crime is not an isolated phenomenon but is deeply interconnected with other forms of transnational criminality.

The consequences of drug-related crime are measured not only through criminal acts but also through public health indicators. According to the World Health Organization, drug use is associated with more than 600,000 deaths annually, with overdoses and infectious diseases such as HIV and hepatitis C exerting particularly severe effects (WHO, 2021). At the societal level, drug trafficking fuels violence, increases crime rates, and undermines social cohesion (Babor et al., 2018).

Contemporary challenges in the field of drug-related crime are becoming increasingly complex and global in scope. One of the most pressing problems is the emergence of new psychoactive substances, more than 1,200 of which have been identified to date, often appearing faster than legislative systems can regulate them (EMCDDA, 2023). In parallel, advances in digital technologies have enabled the flourishing of illegal drug markets on the Dark Web, where transactions are conducted anonymously and with the use of cryptocurrencies, thus significantly complicating monitoring and law enforcement efforts (Décary-Héту & Giommoni, 2017; Aldridge & Décary-Héту, 2016). An especially alarming phenomenon is the fentanyl crisis, which has dominated North America for years, causing a dramatic increase in overdose mortality and increasingly expanding into the European market (Ciccarone, 2021). Moreover, drug-trafficking networks are becoming ever more international, with intensified cooperation between South American cartels and criminal groups in Europe and Asia, significantly expanding the global reach and impact of this phenomenon (Europol, 2023).

Different categories of drugs exhibit specific trends and challenges within the global drug-crime landscape, with each type characterised by distinct patterns of production, distribution channels, and socio-economic consequences. Cannabis is the most prevalent illegal drug worldwide, with more than 219 million users, and is produced on all continents, with a growing trend of domestic cultivation within

consumer countries. Although legalisation in certain states, such as Canada, Uruguay, and parts of the United States, has led to certain regulatory shifts, the black market has not disappeared; rather, it has adapted, taking new forms depending on regulatory frameworks and consumer demand (UNODC, 2023; EMCDDA, 2022; Hall & Weier, 2020). Research shows that legalisation may affect the price and availability of cannabis but does not fully eliminate the illegal market (Farrelly et al., 2023; Song, 2019). Unlike cannabis, cocaine remains a product concentrated in South America, where more than 2,300 tonnes were produced in 2021 – the highest volume ever recorded. Cocaine dominates the European market, which, second only to North America, represents a key destination, with a rising number of seizures at Atlantic ports and a 35% increase in production compared to the previous year (UNODC, 2023; Europol, 2023; CBS News, 2023). Opiates, primarily heroin, traditionally originate from the Golden Crescent and Golden Triangle regions. However, in the past decade, their dominance has been significantly challenged by the spread of synthetic opioids such as fentanyl, which can be up to fifty times more potent than traditional heroin. These derivatives constitute the main cause of the overdose epidemic in North America, and research indicates that synthetic opioids are now almost twice as likely to be associated with overdose deaths compared to natural or semi-synthetic opioids (Ciccarone, 2021; Volkow & Blanco, 2020).

Synthetic drugs and new psychoactive substances play an increasingly significant role in global drug-related organised crime. Amphetamines, methamphetamine, and MDMA (methylenedioxymethamphetamine) are produced in clandestine laboratories, particularly within the EU (notably the Netherlands and Belgium), from where they are distributed to international markets (EMCDDA & Europol, 2022). With more than 1,200 identified psychoactive substances, their rate of emergence frequently exceeds the capacity of legal systems to respond effectively, posing a major challenge for drug control and suppression efforts (EMCDDA, 2023; EUDA, 2025). Taken together, the various types of narcotics not only display distinct production and trafficking characteristics but also produce differentiated social, economic, and public health impacts worldwide.

Drug-related crime is a dynamic and globalised phenomenon that evolves in accordance with broader societal, technological, and economic changes. While traditional drugs such as cocaine and heroin continue to dominate the market, the emergence of new psychoactive substances, the digitalisation of drug distribution, and the growing global interconnectedness of criminal networks create additional challenges. Addressing this phenomenon requires an integrated and multidisciplinary approach that combines criminal law measures, public health policy, social interventions, and international cooperation.

DRUG-RELATED CRIME AS A FORM OF SECURITY THREAT TO THE REPUBLIC OF SERBIA

Serbia has adopted all relevant international conventions in the fight against drug abuse, including those of the United Nations and the European Union. National legislation has been harmonised with international standards, including the Law on Psychoactive Controlled Substances, the Law on Seizure and Confiscation of Proceeds of Crime, the Criminal Code, and the Criminal Procedure Code. At the same time, the National Strategy for the Prevention of Drug Abuse and its Action Plan emphasise a multisectoral approach and international cooperation (Nikač & Leštanin, 2024). In the Republic of Serbia, criminal offences related to narcotics are regulated under Chapter XXIII of the Criminal Code, within the group of criminal offences against human health (Pavlović, 2012). Several key categories of offences are specified (Krivični zakonik, 2024):

- Unauthorised production and trafficking of narcotics (Art. 246) – includes the unauthorised production, processing, sale, or transfer of substances or preparations designated as narcotics;
- Unauthorised possession of narcotics (Art. 246a) – refers to the possession of small quantities of drugs for personal use, with the protection of human health as the primary legal interest;
- Enabling the consumption of narcotics (Art. 247) – involves providing or making available premises for the consumption of drugs by third parties.

Key institutions in combating drug-related crime include the Ministry of Interior, the Prosecutor's Office for Organised Crime, specialised courts, and various governmental agencies such as the Office for Combatting Drugs. The police, particularly the Service for Combatting Organised Crime and the Service for Combatting Narcotics, play a central role in law enforcement and in cooperation with international partners (Nikač & Leštanin, 2024).

Nikač and Leštanin conducted an analysis of a ten-year period, from 2013 to 2022, focusing on nine core aspects of drug-related crime in Serbia. These include the number of reported and convicted offenders, their age structure, the types of criminal offences reported and adjudicated, the quantities and types of seized narcotics, as well as the criminal sanctions imposed on adults and educational measures applied to juveniles. The data indicate a rise in reported drug-related offences, with a particularly notable increase between 2017 and 2019. Judicial practice, however, frequently diverges from the initial police classification of offences, often resulting in the requalification of more serious offences into less serious ones (e.g., from unauthorised production and trafficking to unauthorised possession). The most frequent offence was unauthorised possession of narcotics, while unau-

thorised production/trafficking and enabling consumption accounted for a smaller share. Juveniles constituted a relatively high proportion of convicted offenders. Police activities, particularly those focused on drug seizures, provide an important source of intelligence but do not sufficiently contribute to uncovering organised criminal structures. The quantities and types of seized drugs point to the continued presence and smuggling of heroin, cocaine, and synthetic drugs, while the sanctions imposed on adults and the educational measures for juveniles reflect the reactive character of the current system (Nikač & Leštanin, 2024).

Smuggling and illicit drug trafficking constitute one of the most profitable activities of organized crime. Criminal groups continuously refine their methods of smuggling and illegal distribution, adapting their operations to market fluctuations and state control measures (Amidžić, 2013; Kovačević, Nikolić & Mak, 2024). The Balkan Route stands out as one of the key channels for drug transport, connecting production areas in South America and the Middle East with consumer markets in Western Europe. Owing to its geostrategic position, Serbia plays a central role in this system, functioning as a significant transit and logistical hub through which a substantial share of drugs destined for Western European markets passes (Dostić, 2012). The main flow of the Balkan Route begins in Istanbul, continues through Bulgaria and Serbia, and then branches toward Austria and other Western European countries. In addition to the primary direction, alternative routes have been established, running through Greece, North Macedonia, the territory of Kosovo, as well as maritime channels across the Adriatic Sea to Italy (Sretović et al., 2016). Heroin is most commonly transported from Turkey, via Bulgaria into Serbia, from where the majority is forwarded to Western Europe, while smaller quantities remain in the country for local distribution. Cocaine largely arrives from South America through Spain, Italy, and Greece, whereas synthetic narcotics originate predominantly from the Netherlands. In recent years, an increase in clandestine laboratories for the production of synthetic drugs has been noted in Serbia, indicating a gradual transformation of its role – from an exclusively transit country to a partially production-oriented one (Lakićević, 2018). Dostić identifies the border crossings of Gradina, Vrška Čuka (Bulgaria-Serbia), and Đeneral Janković (Kosovo-Serbia) as the most critical entry points for heroin into Serbia, serving as key nodes for further transport toward Belgrade, Hungary, Montenegro, and Italy (Dostić, 2012). According to UN data, the amount of heroin transiting the Balkan Route is continuously increasing and reaches approximately 150 tons annually (Bjegović, 2022). In addition to heroin, these networks are also used for smuggling cocaine, synthetic drugs, weapons, and human beings, thereby creating a complex transnational criminal infrastructure (Sretović et al., 2016).

In the context of international efforts to combat drug trafficking, Serbia has the potential to assume a leading role in fostering cooperation between Balkan countries and Russia, particularly given that two key routes intersect in the territory of Kosovo and Metohija – the cocaine route from Latin America and the heroin route from Afghanistan. Bjegović notes that this area represents one of the most critical hubs in Southeastern Europe: a kilogram of heroin is worth approximately €10,000 on Kosovo, whereas it reaches around €150,000 on the European Union market (Bjegović, 2022).

Drug-related crime in the Balkans represents not only a security challenge but also a serious threat to political and economic stability. The vast financial power of drug-trafficking organizations is used to influence state institutions, regulate local markets, and infiltrate the legal economic sectors, thereby undermining the rule of law and economic competitiveness (Dragišić, 2013; Đukić, 2016).

As Dragišić emphasizes, in states with weak institutional capacities, organized crime becomes a major security threat, as corruption enables criminal groups to take control of key economic sectors, legalize illicit capital, and obstruct institutional strengthening (Dragišić, 2013). This nexus between criminal structures and individuals within state administration facilitates the evasion of criminal responsibility, lenient or suspended sentences, and protection from investigations (Đukić, 2016).

Đukić (2016) further highlights the involvement of former and active members of security services within criminal organizations, who employ their operational expertise, training, and equipment acquired during armed conflicts to provide logistical support, protection, or elimination of competitors in criminal circles. An extreme example of the consequences of such symbiosis between organized crime and political structures is the 2003 assassination of Prime Minister Zoran Đinđić, which demonstrated the extent to which criminal influence can threaten the institutional stability of the state (Fatić, 2005).

Drug-related crime simultaneously undermines the economic and financial security of a country through money laundering, the shadow economy, and tax evasion, resulting in budgetary losses, political instability, and social tensions (Fatić, 2005). Nicović notes that this phenomenon is further complicated by its connections to other forms of crime – including prostitution, fraud, robbery, and counterfeiting – as well as by organized efforts to involve minors in criminal activities. At the same time, drug cartels use their financial power to corrupt politicians, police officers, and media outlets, while establishing global networks that coordinate illegal drug production and trafficking (Nicović, 1996).

All of the above confirms that drug-related crime constitutes an internal, unarmed, yet highly serious form of threat to national security. It represents a

danger not only to the rule of law and democracy but also to international stability. Accordingly, Picarelli emphasizes that combating organized crime and drug-related crime should not be considered solely a matter of national security but also a priority for the protection of human and international security as a whole (Picarelli, 2008).

Drug-related crime produces long-term negative effects across three key dimensions (Mijalković, 2009):

- Human dimension – violations of human rights and victimization of drug-related crime victims, including minors who become new consumers of drugs;
- Economic dimension – the shadow economy, money laundering, and tax evasion impact public finances, social security, and economic stability;
- Security dimension – infiltration of crime into the political system, undermining the rule of law and democracy, and weakening the international position of the state.

At the foreign policy level, drug-related crime has the potential to seriously jeopardize a country's international standing and credibility. Its proliferation can indirectly lead to the disintegration of state structures and complicate accession to international organizations and institutions. Simultaneously, the state may face various forms of political and economic sanctions, as well as interventions by the international community or major powers, threatening its sovereignty and territorial integrity. In cases where the government demonstrates neither willingness nor capacity to effectively combat drug-related crime, the international community may respond with condemnation and a loss of trust, further complicating foreign relations. The consequences for national security in this context mirror the effects of political and economic pressures, as weakened institutional stability renders the state more vulnerable and less resilient to external influences (Savić, 2000).

The internal effects of drug-related crime in Serbia are multi-layered and permeate all spheres of society and government. It undermines economic stability, weakens institutions, and is linked with other forms of crime, including political and terrorist activities. The infiltration of crime into politics fosters corruption, erodes democratic values, and diminishes citizens' trust in authorities. Its consequences manifest in money laundering, tax evasion, and budget weakening, affecting social and security funds. The presence of foreign criminal groups and migrant networks promotes xenophobia and instability, while corruption becomes a tool to influence political decisions. A lack of legal certainty deters investors, and the state expends significant resources on combating crime and assisting victims. Drug-related crime also destroys families and violates human rights, and the

limited effectiveness of international institutions further complicates its mitigation. The rule of law, an independent judiciary, and uncorrupted governance remain critical prerequisites for its containment (Đukić, 2010). In conclusion, drug-related crime not only hinders democratic development but directly destabilizes the economy and slows down economic, technological, and social progress.

Effective combat against drug-related crime requires strong international cooperation. Serbia actively participates in regional and international initiatives, including collaboration with EUROPOL and other partners, to counter cross-border drug trafficking. Nikač and Leštanin emphasize the need to harmonize legal frameworks in accordance with judicial practice and EU standards. They also highlight the importance of strengthening social responses, including educational and preventive measures, to reduce drug demand and support addicts in rehabilitation processes (Nikač & Leštanin, 2024).

CONCLUSION

Organized drug-related crime represents one of the most severe challenges of contemporary society, as it deeply undermines the rule of law, institutional stability, the economy, and public health. In Serbia, this phenomenon is particularly significant due to the country's geostrategic position on the Balkan Route and the limited capacities of institutions to prevent illegal drug trade. Drug-related crime is not only a legal issue but also a political, economic, and social problem. It manifests through money laundering, corruption, influence over state structures, and the spread of addiction, collectively undermining national security and social stability. Therefore, a comprehensive approach is necessary, combining repressive and preventive measures: strengthening the police, prosecution, and judiciary, as well as systemic education of youth, support for addicts, and active cooperation between institutions and communities. The development of "socially preventive policing," the application of modern information technologies in criminal trend analysis, and enhanced international collaboration with organizations such as EUROPOL, INTERPOL, and the United Nations are of particular importance. Only through such an integrated approach can the influence of drug-related crime be reduced, ensuring the safety of the state and its citizens. In conclusion, the fight against drug-related crime must be continuous, coordinated, and aimed both at suppressing offenders and addressing the social causes that facilitate the development of this phenomenon. The rule of law, independent institutions, and social responsibility are key to preserving national security and ensuring the long-term development of Serbia.

The results of this research clearly indicate that drug-related crime constitutes a complex and long-term threat to Serbia's national security. The primary research question – how drug-related crime threatens state security and which factors contribute most to its development – has been addressed through the analysis of security, economic, and institutional consequences. The first hypothesis, which assumes that Serbia's geostrategic position on the Balkan Route represents a key factor enabling the development and spread of drug-related crime, is fully confirmed. Research shows that Serbia, as a transit country on one of the most important drug trafficking channels to Europe, remains exposed to the activities of domestic and international criminal structures. The complex network of drug flows, financial resources, and contacts with foreign criminal groups further increases the risk to state stability.

The study confirms that drug-related crime not only undermines legal security but also significantly affects economic stability, public health, and citizens' trust in institutions. Consequently, combating drug-related crime cannot rely solely on repressive measures but requires a comprehensive, integrated, and long-term approach. Prevention is one of the key elements of an effective strategy. Preventive measures, systemic education of youth, promotion of healthy lifestyles, and strengthening of local communities significantly reduce the risks that fuel drug market expansion. Equally important is the active involvement of the civil sector, schools, healthcare institutions, associations, and media, which, through partnerships with state institutions, can contribute to a more effective and sustainable system of resistance against drug-related crime. Cooperation between civil society and state authorities, combined with intersectoral coordination and community engagement, lays the foundation for a functional and prevention-oriented security system. This approach creates conditions for long-term risk reduction, strengthening institutional stability, and improving Serbia's security.

Regarding institutional mechanisms in combating drug-related crime, the study highlights certain challenges in the functioning of the police, prosecution, and judiciary, including coordination issues and insufficiently harmonized judicial practice. However, a systematic empirical analysis of these institutions' effectiveness requires further research with detailed statistical and comparative data, which exceeds the scope of this study. Therefore, this aspect remains a recommendation for future investigation.

Future research should focus on a detailed empirical assessment of the effectiveness of institutional mechanisms in combating drug-related crime, including: statistical analysis of investigation and conviction success rates, evaluation of coordination among different agencies, assessment of personnel and technical capacities, comparative analysis involving other countries in the region, and analysis of the impact of corruption on institutional effectiveness.

REFERENCE LIST

Albanese, J. S. (2000). The causes of organized crime: do criminals organize around opportunities for crime or do criminal opportunities create new offenders? *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 16(4), 409-423.

Albanese, J. S. (2021). Organized crime as financial crime: The nature of organized crime as reflected in prosecutions and research. *Victims & Offenders*, 16(3), 431-443.

Aldridge, J., & Décary-Héту, D. (2016). Hidden wholesale: The drug diffusing capacity of online drug cryptomarkets. *International Journal of Drug Policy*, 35, 7-15.

Amidžić, G. (2013). *Povezanost organizovanog kriminala i terorizma kao pretnja bezbednosti BIH*. Doktorska disertacija, Beograd: Fakultet bezbednosti.

Babor, T., Caulkins, J., Fischer, B., Foxcroft, D., Humphreys, K., Medina-Mora, M. E., ... & Strang, J. (2018). *Drug policy and the public good*. Oxford: Oxford University Press.

Basra, R., & Neumann, P. R. (2020). Prisons and Terrorism. *Extremist Offender Management in 10 European Countries*. London: ICSR.

Bewley-Taylor, D. R. (2012). *International drug control: Consensus fractured*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bjegović, M. (2022). The destructive influence of global narcoterrorism on the national security of the Republic of Serbia. *Security Science Journal*, 3(2), 148-169.

Bjelajac, Ž. (2008). *Organizovani kriminal*. Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe.

Bošković, M. (2002). *Socijalna patologija*. Novi Sad: Pravni fakultet u Novom Sadu.

Bošković, M. (2003). Oblici organizovanog kriminala u našem krivičnom zakonodavstvu. *Bezbednost*, 3.

Calderoni, F., Comunale, T., Campedelli, G. M., Marchesi, M., Manzi, D., & Frualdo, N. (2022). Organized crime groups: A systematic review of individual-level risk factors related to recruitment. *Campbell systematic reviews*, 18(1), e1218.

Campana, P., & Giovannetti, A. (2025). The structure of cooperation among organized crime groups: A network study of Merseyside, UK. *Journal of Criminal Justice*, 96, 102348.

CBS5 News. (2023). *Global Cocaine Production Hits Record High*. CBS News. Retrieved September 6, 2025, from <https://www.cbsnews.com/news/cocaine-production-record-high-globally-un-drugs-agency-says/>.

CDC. (2022). *Synthetic opioid overdose data*. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention.

Ciccarone, D. (2021). The rise of illicit fentanyls, stimulants and the fourth wave of the opioid overdose crisis. *Current opinion in psychiatry*, 34(4), 344-350.

Council of the European Union. (2025). *Organised crime: A growing threat to democracy*. Brussels: Council of the European Union.

Décary-Hétu, D., & Giommoni, L. (2017). Do police crackdowns disrupt drug cryptomarkets? A longitudinal analysis of the effects of Operation Onymous. *Crime, Law and Social Change*, 67(1), 55-75.

Dostić, S. (2012). *Bezbednost granica kao deo savremenog sistema suprotstavljanja organizovanom kriminalu*. Doktorska disertacija, Beograd: Fakultet bezbednosti.

Dragišić, Z. (2013). Bezbednosni identitet Balkana i EU. *Kultura polisa*, 10(22), 143-160.

Đukić, S. (2010). *Aktivnosti i ekonomske posledice organizovanog kriminala u javnom sektoru*. Master rad, Beograd: Fakultet poslovne ekonomije.

Đukić, S. (2016). Organizovani kriminal kao oblik ugrožavanja nacionalne bezbednosti, *Ekonomski izazovi*, 5(9), 126-149.

Đurđević, Z., Radović, N., & Nikač, Ž. (2025). The Fight against Organised Crime in Serbia and International Police Cooperation. *Magyar Rendészeti*, 25(Special Issue), 185-196.

EMCDDA. (2022). *European Drug Report 2022: Trends and Developments*. Lisbon: EMCDDA.

EMCDDA. (2023). *European Drug Report 2023: Trends and Developments*. Lisbon: EMCDDA.

EMCDDA & Europol. (2022). *Methamphetamine in Europe: Production, trafficking and use*. Lisbon: EMCDDA.

EUDA. (2025). *European Drug Report 2025: Trends and Developments*. Lisbon: EUDA.

Europol. (2021). *Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Europol. (2023). *Cocaine Insights 2023*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Europol. (2025). *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2025: The changing DNA of serious and organised crime*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Farrelly, K. N., Wardell, J. D., Marsden, E., Scarfe, M. L., Najdzionek, P., Turna, J., & MacKillop, J. (2023). The impact of recreational cannabis legalization on cannabis use and associated outcomes: a systematic review. *Substance abuse: research and treatment*, 17, 11782218231172054.

Fatić, A. (2005). Osnovni aspekti borbe protiv organizovanog kriminala na Balkanu. *Međunarodni problemi*, 71-99.

Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2023). *Global Organized Crime Index 2023*. Geneva: Global Initiative Against Transnational Organized Crime.

Hall, W., & Lynskey, M. (2020). Assessing the public health impacts of legalizing recreational cannabis use: the US experience. *World psychiatry*, 19(2), 179-186.

Ignjatović, Đ. (1998). *Organizovani kriminalitet – drugi deo*. Beograd: Policijska akademija.

Jakovljević, M. (2024). Relationship between economic and organized crime in modern society. *Pravo teorija i praksa*, 41(1), 70-81.

Janković, M., & Janković, B. (2014). Organizovane kriminalne grupe kao subjekti ugrožavanja bezbednosti. *NBP–Žurnal za kriminalistiku i pravo*, 18(3), 135-145.

Kambovski, V. (2009). *Korupcija, međunarodno kazneno pravo i zaštita ljudskih sloboda*. Skoplje: Pravni fakultet.

Konstantinović, S., Kostić, M., & Nikolić V. (2012). *Kriminologija*. Niš: Pravni fakultet.

Kovačević, N. V., Nikolić, B. M., & Mak, A. A. (2024). Jedan pristup određenu uticaju organizovanog kriminala po bezbednost Republike Srbije. *Megatrend revija*, 21(2), 109-122.

Krivični zakonik (*Sl. glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024).

Lakićević, M. (2018). Transnacionalni organizovani kriminal i nacionalna bezbednost. *Vojno delo*, 70(7), 100-122.

Mršević, Z. (1993). *Organizovani kriminal*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije. (2010). *Uprava za analitiku: Rezultati rada Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije za 2009. godinu*. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije. (2023). *Procena pretnje od teškog i organizovanog kriminala*. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Nicović, M. (1996) *Organizovani kriminalitet i korupcija*, Kopaonik, 27.-30. marta., Srpsko udruženje za krivično pravo.

Nikač, Ž., & Leštanin, B. (2024). Legal and Organizational Aspects of Fight against Narco-crimes in Serbia: State and Development. *Horizons-International Scientific Journal*, 1, 32-48.

Paoli, L., Greenfield, V. A., & Reuter, P. (2009). *The world heroin market: Can supply be cut?*. Oxford: Oxford University Press.

Pavišić, B., Modly, D., & Veić, P. (2006). *Kriminalistika*. Zagreb: Golden marketing.

Pavlović, M. (2012). Krivična dela u vezi sa opojnim drogama. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 443-457.

Piccarelli, J. T. (2012). Transnational Organized Crime, Security Studies. In Williams, P. (ed.) *Security Studies: An introduction* (pp. 453-467). London: Routledge.

Savić, A. (2000). *Uvod u državnu bezbednost*. Beograd: VŠUP.

Song, S. (2019). *Effects of regulation intensity on marijuana black market after legalization*. Doctoral dissertation, Portland: Hatfield School of Government. Department of Criminology & Criminal Justice, Portland State University.

Sretović, D., Talijan, M., & Beriša, H., (2016). Savremeni koncept bezbednosti. *Vojno delo*, 68(1), 73-101.

Stošić, L. V., & Janković, A. V. (2022). Cybercrime in the Republic of Serbia: Prevalence, situation and perspectives. *Kultura polisa*, 19(4), 82-99.

Totić, E. M. (2025). *Activities of Organized Crime with a Special Focus on Human Trafficking*. *SCIENCE International Journal*, 4(1), 147-15

Volkow, N. D., & Blanco, C. (2021). The changing opioid crisis: development, challenges and opportunities. *Molecular psychiatry*, 26(1), 218-233.

United Nations. (2000). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Palermo, Italy, 12–15 December 2000).

UNODC. (2020). *World Drug Report 2020*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.

UNODC. (2023). *World Drug Report 2023*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.

UNODC. (2025). *World Drug Report 2025*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.

WHO. (2021). *Technical brief on HIV and people who use drugs*. Geneva: World Health Organization.

Zabyelina, Y. (2023). Revisiting the Concept of Organized Crime through the Disciplinary Lens of Economic Criminology. *Journal of Economic Criminology*, 1(3):100017.